

JURNAL

ПENTPȢ PESПÎNDIPEA ШTIINЦЕЛОР NATȢPAЛE ШI ESAKTE,

în loate kлaseлe.

Pediцeatȣ

de

Пpofesop Doktop Iȣлiȣ Бapaш.

№ 29. **(Anȣл intiiȣ)** **Бȣkȣpeшtĭ.** **Aȣгȣstȣ 1-iȣ, 1856.**

Kopindepe: Mapea шi mipakȣлeлe saлe. — Ȣpaгaneлe. — Komȣnikaцiȣnĭ шtiinцifiчe miчĭ.

MAPEA ШI MIPAKȢЛEЛE SAЛE.

Aptikoлȣл I.

Omȣлȣ kape пînъ akȣmȣ a шtiȣtȣ sъ пъtpȣnzъ пpofȣnditatea ȣniвepsȣлȣĭ, sъ mъsoape depъptapea шi mъpimea kopпȣpiлopȣ чepeштĭ чe se aflъ în distanцe faвȣлoase de miлioane шi вiлioane de miлe depъptate de dînsȣлȣ; omȣлȣ kape a шtiȣtȣ sъ nȣmepe miлioane de steлe чe лȣчeskȣ пe вoлta чepȣлȣĭ, n'a шtiȣtȣ sъ пъtpȣnzъ adînчimea mъpiĭ, sъ se ȣite лa fȣndȣлȣ oчeanȣлȣĭ, de шi este mȣлtȣ maĭ апpoaпe de dînsȣлȣ de kîtȣ вoлta чepȣлȣĭ; kъчĭ ȣnȣ aвisȣ imensȣ nepenetpaвiлȣ ne despapte de fȣndȣлȣ oчeanȣлȣĭ. Гoлiчiȣnea ȣniвepsȣлȣĭ, kîtȣ de infinitъ sъ fie, totȣ este akчeziвiлъ simцȣpiлopȣ noastpe, kъчĭ este вiziвiлъ. Pazeлe лȣminei kape ne tpimitȣ aчeste лȣmĭ depъptate, sȣntȣ etepnĭ kȣpiepĭ inвestitopĭ, kape ne adȣkȣ neînчetatȣ вeste de aчeste spaцiȣpĭ infinite. Dap mapea este ȣmплȣtъ kȣ ȣnȣ mediȣ mȣлtȣ maĭ пȣцinȣ tpanspapinte de kîtȣ aepȣ. Okiĭ noştpi anaлitiчĭ nȣ potȣ sъ пъtpȣnzъ sînȣлȣ oчeanȣлȣĭ, aчeastъ oвskȣpitate taчitȣpnъ шi de spepiatȣ kape a deвenitȣ mopmîntȣлȣ înгpozitopȣ aлȣ atîtopȣ fiinцe вiĭ шi keapȣ ȣmane; de aчeea spektakoлȣлȣ чepȣлȣĭ infinitȣ ne înвeseлeшte, пe kîndȣ spektakoлȣлȣ oчeanȣлȣĭ ne ȣmплe d'o

spaimъ nespȣsъ; къчі акоlo admipъмȣ креаціȣ-nile infinite, ші totȣ de o datъ admipъмȣ inte-ліџенџа noastpъ каpe a гъsitȣ mizлoaче d'a ле кȣnoaште, пе кîndȣ aічї în презенџа очеанȣлȣї, не simџimȣ atîtȣ de мічї ші de пердȣџї, în кîtȣ не ȣперіеmȣ de noї înші-не ші пердеmȣ totȣ кȣраџіȣлȣ de аналisъ ші de черкаре.

Аша dap sîntȣ miї de anї de кîndȣ навігъtopiї ȣmблȣ пе mape, ші totȣ mtiȣ пȣџinȣ de mipa-кȣлеле очеанȣлȣї. Кîte miї de oamenї плȣteskȣ în toate zілеле în коръбії пе сȣпрafaџa мъpiї ші нȣ mtiȣ къ сȣбtȣ пічоареле лорȣ se aflъ o лȣ-me misteрioasъ, infinitъ în aктivitъџіле, în про-дȣкџіȣніле ші în mipaкȣлеле sале, къ în ачea-stъ лȣme сȣбmapinъ se aflȣ въї ші мȣнџї џі-гантічї, пъдȣpї imense, isлase nemъpџinite, кеарȣ волканї aктivї каpe арȣнкȣ fокȣ ші pîȣpї de ла-ве fepbinte, ші каpe продȣкȣ кȣtpemȣpї mapї пе fȣndȣлȣ мъpiї!

Întp'аревъpȣ, de кîndȣ mtiinџa moderпъ a пъtpȣnsȣ чева în misterȣлȣ adînкȣ че înвълеа пînъ акȣmȣ кȣnoштinџа мъpiї, a deskoperitȣ în mape o лȣme комплеtъ, semъnîndȣ кȣ лȣmea noastpъ пъmînteaskъ în variaџіȣніле ші пленitȣ-dinea fopmелорȣ але fiinџелорȣ органiче че esistȣ акоlo, пȣtemȣ кеарȣ ziче къ mapea e maї бо-gatъ în fopme de кîtȣ пъmîntȣ, ші мȣнџiї сȣб mapinї сȣntȣ мȣлtȣ maї џigantiчї de кîtȣ мȣнџiї tepestpi. Eatъ кîte-ва esemпле: Лîнгъ insȣла St. Hêlene ȣnde se aflȣ stînчї ші алте peсчіве periкȣлoase пentpȣ навігаціȣне, капitанȣлȣ fpe-гаteї fpanчeze Venus, a гъsitȣ în mape o adîn-чime de 14,555 пічоаре, ва съ zікъ o adînчi-me еквалъ кȣ înълџimea џigantiкъ a мȣнteлȣї Montblanc каpe este челȣ maї înaлtȣ мȣнte în Еȣропа. Dap капitанȣлȣ Ross în кълъtopia sa împрежȣрȣлȣ пъmîntȣлȣї, a гъsitȣ ла очеанȣлȣ челȣ mape лîнгъ полȣлȣ Sȣдȣлȣї, къ ла o adîn-чime de 27,600 пічоаре totȣ н'a datȣ de fȣndȣ! Adeкъ dакъ în fȣndȣлȣ ачesteї мъpї s'apȣ fi гъ-sitȣ мȣнtеле Dasvalaghiri, челȣ maї mape мȣн-te d'aсȣпpa пъmîntȣлȣї, ші песте вîpfȣлȣ сеȣ s'apȣ fi пȣсȣ bestitȣлȣ мȣнte Sinaї, totȣ нȣ s'apȣ fi кȣnoskȣtȣ пе сȣпрafaџa апеї, къ акоlo esistъ o astȣ-felȣ de masъ џigantiкъ a мȣнџiлорȣ în sînȣлȣ очеанȣлȣї!

Dap este ш'алте чiркȣmstanџe peмаркабiле! Чіне apȣ кpede къ очеанȣлȣ este ȣнȣ прin-чinȣ maї stabiлȣ, maї nemiшкъtopȣ ші дȣpaбiлȣ, de кîtȣ континентȣ? Кȣ toate ачestea, штiinџa џео-лоџiеї moderпе a пробаtȣ къ апеле очеанȣлȣї sîntȣ stabiле ші къ континентȣлȣ e miшкъtopȣ, adeкъ къ очеанȣлȣ н'a skimbatȣ nivелȣлȣ съȣ de кîndȣ esistъ пъmîntȣ, пе кîndȣ континентȣлȣ a сȣfepitȣ de atȣнчї difepite pidiкъpї ші кȣfȣндъpї, прin ȣpmape a skimbatȣ în maї мȣлte pîндȣpї nive-лȣлȣ съȣ. Totȣ џеолоџia дъ пробъ, къ din кaȣza ачesteї nestabiлitъџї a континентȣлȣї, de мȣлte opї aȣ eшitȣ din sînȣлȣ мъpiї пъpџї нȣoe але континентȣлȣї, пе кîndȣ алтъ datъ s'aȣ кȣfȣndatȣ сȣб mape. În pапортȣлȣ ачesta e de ажȣнsȣ съ чitezȣ aічї къ Noȣa-Оландъ saȣ Аȣstpaлia каpe în локȣ съ fie o цаpъ ноȣъ, прекȣmȣ ш'a imaџinatȣ ачеї каpe a deskoperit'o, din контра, este акȣmȣ пробаtȣ, къ Аȣstpaлia este ȣнȣ континентȣ înve-кitȣ каpe din zi în zi se кȣfȣндъ maї мȣлtȣ în sînȣлȣ очеанȣлȣї.

Fȣндȣлȣ очеанȣлȣї челȣї mape saȣ mepdio-налȣ, se sȣе ші se кȣfȣндъ регȣлаtȣ ла timпȣpї хotъpte. Ачeastъ faптъ foapte peмаркабiлъ e пробаtъ акȣmȣ ла џеолоџї.

O лȣme пaptiкȣлapъ ші mipакoлoasъ este лȣmea сȣб mapinъ. Imaџinaџiȣnea noastpъ гъse-ште акоlo o infinitate de sчене сȣблime ші în-кîнtъtoape. Пе fȣндȣлȣ ачestopȣ абiсȣpї înгpozi-toape esistъ stînчї monstpȣoase saȣ pȣine de ко-pъбiї ші de кадавеpї оmenештї, пе каpe очеа-нȣлȣ a înгiџitȣ în fȣpia лȣї; ȣнȣ tȣнȣ d'o кора-бie miлitapъ este înгpопаtȣ în nomoлȣ сȣбma-pin лîнгъ o лъдiџъ пpеџioasъ плinъ de обiекte de лȣксȣ. Miї de пештi s'aȣ aшezatȣ în пакеtȣpї плine de џесъtȣpї de мътаsе каpe oamenїї ле aȣ adȣsȣ de ла India ла Еȣропа, пе кîndȣ ла ȣнȣ алтȣ локȣ, чете de miлioane de скȣmбpiї (ha-rengs) сȣntȣ ronite de monstpoase Валене ші de pedȣtaбiле Requine. Întp'adевъpȣ fȣндȣлȣ o-чеанȣлȣї este ȣнȣ rendez-vous џенералȣ; акоlo e marazia infinitъ ȣnde se aflȣ adȣnate toatъ мȣлџimea обiекteлорȣ каpe s'a пepдȣtȣ din sfe-pa континентȣлȣї, къzîndȣ în sfepa очеанȣлȣї. Nекаџїї de atîtea miї de anї, aȣ акоlo mopmîn-tȣлȣ лорȣ комȣнȣ. Toџї epoїї miлitapї de ла ве-stiteле бътъліï naвале але Елеnілорȣ кȣ Пepsie-nїї, пînъ ла бътъліа de Трафалгарȣ ші de Na-

варinŭ, аколо se întîlnesкŭ, аколо нetpeкŭ in-finite seкȣле, къчї totŭ че a къzȣtŭ în fȣndȣлŭ очеанȣлȣї, нȣ maï вedea лȣmina zilei.

Очеанȣлŭ este чimitipiȣлŭ челŭ maï vastŭ, челŭ maï џigantiкŭ, челŭ maï infinitŭ. Съ'шї i-маџine чine-ва кîte milioane de кadавере de fiinџe вiї zaкŭ аколо гръmъdite ȣнеле neste al-tele în непȣмероase stpate ка în niшte kata-комбе imense! Moaptea ape de лȣкрȣ mȣltŭ maï mȣltŭ în pernȣлŭ mъpiї de кîtŭ în pernȣлŭ tepestpȣ; къчї аколо пачеа este ȣнŭ лȣкрȣ некȣ-noscȣtŭ. Nепȣмероaseле fiinџe вiї кape tpъesкŭ în domenȣлŭ mъpiї, mîiŭ нȣmaï de жaфȣpi шi de omopȣpi, toate tpъesкŭ аколо întp'o лȣптъ sîn-џeroasъ шi eternъ. Fiinџеле челе преа mічї пар'къ sȣntŭ inspipate de o ȣръ infinitъ шi te-pibilъ, ȣна кътpe alta: însъ нȣ tpeбȣе съ ȣїtъmŭ къ în domenȣлŭ очеанȣлȣї пpinчinȣлŭ консервъреї вieџiї este moaptea, adeкъ: daкъ fiinџеле ma-pine нȣ s'apŭ mînка ȣна не alta, н'apŭ пȣtea sȣbsista. Dintpe animaлеле mapine челе sînџe-poase шi monstpoase în mъpimea лорŭ, кîte o datъ ȣнŭ indiвidŭ пръпъdeшte întp'ȣнŭ minȣtŭ o џенерaџiȣne întpeагъ de fiinџe mapine mічї кȣ кape se нȣtpeшte. Ла fieшї-кape înџiџipe, Ba-лена nimiчeшte milioane de Conchylie (scoiчї) mічї нȣmite Clio; не d'алтъ napte miї de na-pazite mічї mapine tpъesкŭ аколо în кopпȣлŭ ȣнȣї animalŭ mape. Dap aчeste лȣпte sînџepoase, a-чeste бътълiї tepiбiле кape se ȣpmeазъ în do-менȣлŭ очеанȣлȣї неînчetatŭ, se ȣpmeазъ аколо în тъчерea чea maï компleктъ. Nічї o stpigape de вipȣinџъ, saŭ de жале нȣ s'aȣde în spaџiȣ-piле imense але очеанȣлȣї. Bipȣitopȣлŭ тъчinкъ, фъръ esкlamape de бȣкȣpie, шi вipȣitȣлŭ e mîn-катŭ de вiŭ фъръ esкlamape de dȣpepi. Не кîndŭ toate aчeste sчене sînџepoase шi tepiбiле se ȣp-meазъ în fȣndȣлŭ mъpiї, sȣпpafaџa eї e лiniшtitъ шi нȣ apatъ нічї o ȣpmъ viziбilъ de aчestŭ do-менŭ џigantiкŭ шi eternelŭ, de aчeastъ пръпastie плinъ de aкџiȣnї шi d'ȣнŭ pesвелŭ kontinȣŭ.

Dap, лȣкрȣ кȣpiosŭ! De шi aчeastъ лȣптъ неîntpepȣптъ џine miї de anї, domenȣлŭ очеанȣлȣї нȣ s'a голitŭ de fiinџe вiї, чi din kontpa, mapea înфлоpeшte шi aкȣmŭ naptea чea maï admipa-бilъ шi чea maï богатъ a кpeaџiȣneї: tokmaï a-коло вiaџa este pepрezentatъ пpintp'o esȣбe-panџъ (пpisosŭ) шi o богъџie de fopmъ, лîngъ кape, toatъ natȣpa kontinentaлъ se apatъ пар'къ apŭ fi monotonъ шi mъpџinitъ. Nȣmaï în mape гъsimŭ fiinџe animaле în toate dimensiȣniле posi-biле: de ла infȣzopiї (animaлкȣле) viziбiле нȣmaï пpin mikposkonŭ, кape tpъesкŭ miї шi кiapŭ mili-oane în пȣџine пiкътȣpї de anъ, пînъ ла Балена шi алџї чetaџеї (кiџi) кȣ корпȣpiле лорŭ d'o mъ-pime imensъ de 70 шi de 100 de пічоape! Apoï нічї o peџiȣne a очеанȣлȣї нȣ e despȣiatъ de fiinџe вiї, аколо нȣ гъsimŭ чipкomstanџa кape o гъsimŭ ла kontinentŭ, adeкъ къ în климеле fpi-гȣpoase шi поларе, пȣmъpȣлŭ indiвidелорŭ animaле шi кiapŭ пȣmъpȣлŭ speџелорŭ se împȣџineазъ: din kontpa în очеанŭ, de ла stînчеле din Spitzbergen (лîngъ полȣлŭ nopdŭ) пînъ ла mapea de Feuer-land (лîngъ полȣлŭ sȣdŭ,) гъsimŭ totŭ aчeeaшї богъџie de viaџъ шi de vapiaџiȣne a fopmелор animaле. În климеле челе maï fpigȣpoase ȣnde нȣ maï кpeшte нічї iapбъ пе пъmîntŭ кape totŭ d'aȣna este îngeџatŭ шi кiapŭ ȣpsȣлŭ apktiкŭ съ sпepie de fpigŭ, аколо mapea поларъ e богатъ în planțe Conferve шi пе sȣпpafaџa mъpeї го-nesкŭ непȣмероaseле чете de animaле mічї плine de enepџia вieџeї шi de dopinџe animaле.

Apa mъpiї este лiмпеde шi пȣръ, maï пȣ-ръ de кîtŭ opї че anъ de isвoape, însъ съ a-pate maï totŭ d'aȣna колоратъ, fiindŭ къ e ка-пabilъ a пpimi difepite колорї, de difepite o-бiekte кape se aflъ întp'însa saŭ împpeжȣpȣлŭ съŭ. Ȣnde mapea нȣ e пpea adînкъ, аколо a-patъ колоарea fȣndȣлȣї съŭ, шi кîte o datъ a-чeste колорї deвinŭ admipaбiле de fpȣmoase, a-коло fȣndȣлŭ mъpiї e aкonepitŭ de mъpџeanŭ saŭ alte zoofite, infȣzopiї saŭ alte animaле mapine кȣ колорї bpiliante. Aшa s. e. în mizлoкȣлŭ mъ-piї поларе, кapea ape o колоape azȣpie (алба-stpȣ чepeskŭ), аколо se вede o бandъ de апъ вepde de колоape mъslinie. Asemenea esistъ лîngъ џъpmȣpiле mъpiї Apaбiче o бandъ de апъ вepde, кape este aшa de вie distinktъ de челе alte апе але aчesteї mъpї кape e de колоarea albastpъ, în кîtŭ, кîte o datъ o кopaбie meрџe жȣmъtate în апъ вepde шi жȣmъtate în апъ al-бastpъ. Fpȣmoasa mapea-poшie din California, ape колоarea sa пpoвenitъ din niшte infȣzopiї poшiї кape se aflъ аколо în кътџime imensъ пе fȣndȣлŭ

търіï, прекȣмȣ ші bestita mapea-pошіе din А-
рабіа (голfȣлȣ арабікȣ) skimbъ колоарea sa de
ла рошȣ deskisȣ пînъ ла рошȣ ка sînцеле dȣпъ
кътъцimea mape saȣ mікъ а локȣitopілорȣ mapi-
нї каре аȣ аколо о колоаре рошіе. Dap лîнгъ
insȣлеле Meldive, mapea е неагръ totȣ din кaȣ-
za fȣndȣлȣї съȣ, пе кîndȣ în голfȣлȣ din Guinea
(Afpiка) totȣ din aчeastъ кaȣzъ апа търіï е ал-
бъ ка лаптеле.

Bestitȣлȣ капitanȣ Ross а fъкȣtȣ în mapea
поларъ черчетърї despre adînчimea търіï. Dȣпе
че а ажȣnsȣ ла fȣndȣ ла о adînчime de 6000
пічоаре, а skosȣ (кȣ коарda mъsȣpътоаре) ni-
ште animале вії каре tръіаȣ în aчeastъ adîn-
чime. Ба înкъ штimȣ акȣмȣ къ кеарȣ ла о а-
dînчime екалъ кȣ înълцimea мȣнцілорȣ nostpi
челорȣ маї џirantiчї, tръeskȣ nenȣmеpoase чete
de fiinцe animале miчї бріліante, каре de мȣлте
орї se sȣe *tокмаї пînъ ла sȣпpafaцa търіï ші про-*
dȣкȣ аколо fenomenȣлȣ кȣnoskȣtȣ sȣбȣ нȣmipea
de *fosfopesчenцa saȣ лȣчipea търіï.*

Апої toate aчeste fiinцe вії miчї абіа vizi-
біле, аȣ opгaнeле mішкърії, fакȣ кълъtopії mapї,
ȣмблîndȣ atîtȣ de iȣte, în кîtȣ Балена че ле гоне-
ште е silitъ а înainta кȣ iȣцeала ȣнеї коръбії
de ваporȣ ка съ поатъ съ ле ажȣнгъ! Че спек-
takолȣ! Балена imensъ de търimea ȣнеї insȣле
fȣцindȣ iȣte ка съ пpinzъ niште animале *miчї* абіа
vizibіле, înfȣцішindȣ-se ка niште пікътȣрї лini-
чоase ка niftia.

În џенере пȣtemȣ ziче къ маї toate ani-
малеле че tръeskȣ în апъ, sȣntȣ mіgpъtoape;
къчї dintpe toate animалеле нічї ȣна нȣ ȣмблъ
аша de *мȣлтȣ*, de iȣte ші de peгȣлatȣ ка
пештеле. Nікъipї нȣ se apatъ apmonia întpe do-
pінцеле omȣлȣї ші în dapȣріле natȣpeї, întp'ȣнȣ
modȣ аша de nepfектȣ ка în paпoptȣлȣ migpa-
цiȣneї пештелорȣ. Eatъ че ziче Schleiden de-
спpe aчeasta: Makarella delікатъ кълъtopeште
în toцї aniї кътpe Sȣdȣ, пе кîndȣ fpȣmoasa Sar-
dine mікъ ese în toate пpimъвepіле din mapea
Mediteranъ мepгînd кътpe anȣsȣ, ші toamna eapȣ
se întoapче кътpe ръсъpitȣ. Mopȣнȣлȣ (Accipen-
ser huso, Esturgeon) кълъtopeште în toцї aniї
din mapea Балтікъ кътpe Sȣdȣ intpîndȣ în Pinȣ
пînъ ла Колоnia ші Stpasбȣpгȣ, dap ші din ma-
pea Neагръ se кобоаpъ atȣнчї маї кътpe Sȣdȣ
întpe Dȣнъpea noastpъ мepгîndȣ пînъ ла поарta
de fepȣ (гepdanȣ) ші adȣче în Цара-Pomъneaskъ
кавіepȣлȣ челȣ маї плъкȣtȣ. Чете mapї de пештї
Salmo (Saumon) кълъtopeskȣ în toцї aniї în pîȣ-
piле Eȣpoпеї, sȣindȣse аколо din кȣїбȣлȣ лорȣ
în mape, ші fopmîndȣ în кълъtopiile лорȣ niште
лiniї tpiȣнгiȣлape. În колцȣлȣ tpiȣнгiȣлȣї se aflъ
kondȣktopȣлȣ бandeї каре este ȣнȣ пеште бътpînȣ,
пȣtepnікȣ ші esпepimentatȣ în aчeste кълъtopiї;
toatъ banda îлȣ ȣpmeazъ; кîndȣ daȣ nestpe вpe
ȣнȣ зъгазȣ saȣ altъ împedeкape, sapȣ пе d'a-
sȣпpa ші мepгȣ înainte кȣ о iȣцeалъ foapte ma-
pe ші peгȣлatъ. Nenȣmеpoase milioane de Ha-
renge (skȣмбpiї) se погоаpъ în toцї aniї npi-
мъвapa de ла Nopd кътpe Sȣd, eшindȣ din кȣї-
бȣл saȣ patpia лорȣ некȣnoskȣtъ пînъ акȣмȣ, ші
погоpîndȣse în mapea Atлantікъ кътpe Sȣdȣ, în-
съ нȣ tpeкȣ гpadȣлȣ 45 маї кътpe Sȣdȣ. Аче-
ste колоniї mіgpъtoape sȣntȣ кîte о datъ аша de
imense, în кîtȣ копpindȣ în mape ȣнȣ spaцiȣ de
5, 6 mіле лȣнгъ ші 2, 3 mіле ларгъ, ші sȣntȣ
atîtȣ de îndesate ȣna лîнгъ alta ші ȣна пе-
ste alta, în кîtȣ кîndȣ apȣнкъ чine-ва în miz-
локȣлȣ ȣнеї asemenea колоniї de Harengs вр'о
ланче, ланчеа нȣ kade жосȣ îч апъ, ші ръmîne
dpeptȣ ші цintȣitъ în карнеа Harengelor каре
'ї-а întîlnitȣ пе dpȣмȣ! Ка съ авемȣ о idee de-
спpe кътъцimea ковîpшitoape de indibide de Ha-
renge каре se apътȣ пе fie-каре anȣ, е destȣлȣ
ка съ ziчemȣ къ de ші nenȣmеpoase кътъцimї
dintp'însеле sȣntȣ mîнкate ші пpъпъdite npin pe-
dȣtабілї Requinї ші о мȣлцimе de пасеpї ръпі-
toape, totȣ se пpindȣ пе anȣ о mie de milioa-
не de Harengs каре 'ї sapъ ші 'ї esnoaptъ nen-
tpȣ mîнкаре, апої afapъ de aчestea, alte milioa-
не mopцї apȣнкацї ла цъpmȣpіле търіï, sȣntȣ
întpeбȣinцaцї аколо пentpȣ îngpъшapea кîmпii-
лорȣ de apъtȣpъ!

Dap прекȣмȣ мȣлцimea animaлелорȣ miчї
în mape este чева estpaopdinapъ некоmȣнъ ла
kontinentȣ, аша ші търimea animaлелорȣ ma-
pine este iapъші estpaopdinapъ ші некоmȣнъ пе
kontinentȣ. Къчї animaлȣлȣ kontinentaлȣ saȣ te-
pestpȣ, челȣ маї mape, adeкъ Eлеfantȣлȣ, а-
жȣнцe абіа ла а чінчеа napte а търimеї Бале-
неї! Че sȣntȣ бpoaштеле цestoase пе ȣskatȣ?
Niште animaле miчї пе каре omȣлȣ ле калкъ кȣ

пічоареле, dap în mape tpъeskȣ броаште цеstoase мȣлтȣ maĭ mapĭ de kîtȣ ȣnȣ боȣ ші кape kîntъpeskȣ miĭ de fȣнцĭ! Dap kîte miĭ de milioane de animaлe цiгантiче нȣміте леĭ de mape, кîinĭ de mape ші вачĭ de mape, tpъeskȣ în oчеанȣ! Nȣmaĭ лîнгъ insȣлеле пetpoase de лa mapea поларъ mepidionaлъ npindȣ пе fieшĭ-кape anȣ *ȣnȣ miлionȣ* de aчeste animaлe mapĭ! Dap нȣ нȣmaĭ sînȣлȣ очеанȣлȣĭ, чі ші аерȣлȣ peste dînsȣлȣ e плінȣ de віацъ. Къчĭ afapъ din пештiĭ sбȣpъtopĭ (s. e. esox esocetus saȣ мiska sбȣpъtoape шчл.) кape se sȣe din mape sбȣpîndȣ sȣsȣ în aepȣ, sȣntȣ пенȣmepoase чeте de пasepĭ кape sбopȣ în peцiȣніле аерȣлȣĭ че înкonцioapъ mapea. Nȣmъpȣлȣ лopȣ este atît de estpaopdinapȣ, în kîtȣ eskpementeлe (балiга) лopȣ a fopmatȣ insȣле ші мȣнцĭ de ȣnȣ пъmîntȣ foapte poditopȣ кape se нȣmeште Guano ші кape este imnoptatȣ акȣmȣ în Eȣpona în sȣte de коpъбiĭ пе anȣ, dpentȣ чea maĭ бȣнъ matepie de înгpъшapea кîmпȣpiлopȣ. Цeoгpafiĭ modepnĭ aȣ кaлкȣлatȣ къ în insȣлеле de Guano se aflъ акȣmȣ matepiaлȣ de înгpъшape пentpȣ sȣte de miĭ de anĭ!

Dap sъ ne întoapчemȣ лa fȣndȣлȣ очеанȣлȣĭ. Amȣ zisȣ maĭ sȣsȣ къ ape мȣнцĭ, въĭ ші aлte чipкomstanцe аналоаце кȣ aчeлea але кontinentȣлȣĭ, къчĭ акoлo esistъ, ка ші пе пъmîntȣ, desepte nisinoase, pîȣpĭ fopmîndȣse din isвoape кȣ апъ dȣлче кape esȣ din кpъпътȣpiле fȣndȣлȣĭ мъpiĭ, anoĭ ші пъdȣpĭ mapĭ ші dese, isлasȣpĭ de пъшȣне ші гpъdinĭ imense аконepite кȣ флopĭ de колорĭ мȣлтȣ maĭ бpiлiante ші fpȣmoase de kîtȣ флopiле tepestpe. Dap, лȣкpȣ кȣpiosȣ, toate aчeste пeisaцiȣpĭ sȣбmapine кȣ toatъ fpȣmȣseцea лopȣ, sîntȣ fopmate нȣmaĭ de доъ ценȣpĭ de плanтe нȣmite Algues ші Fûcus, saȣ iapбa de mape. Nȣmaĭ aчeste доъ ценȣpĭ de плanтe fopmezȣ пъdȣpiле sȣбmapine, isлasȣpĭ кȣ iapбъ аша de mape în kîtȣ se sȣe kîte o datъ пînъ sȣsȣ лa sȣпpafaцa мъpiĭ, fopmîndȣ акoлo ка пiште insȣле вepzĭ, кape înшeaлъ de мȣлте opĭ пе naвiгatopĭ кape ле iaȣ de insȣле soлide, ші апpoпiindȣse акoлo вѣdȣ къ кopaбia лopȣ s'a înкȣpкatȣ întp'o amestекътȣpъ de tpestiĭ, din кape кȣ гpeȣ поate sъ easъ. Dap aчeste доъ ценȣpĭ de плanтe sȣntȣ atîtȣ de бoгate în sneцe, în kîtȣ daȣ fȣndȣлȣĭ мъpiĭ ȣnȣ asпektȣ аша de вapiaбiлȣ ші de fpȣmosȣ, къчĭ колopiле лopȣ sȣntȣ аша de stpълȣчitoape, нȣмъpȣлȣ ші мъpimea лopȣ аша de esopбitante, în kîtȣ skimбȣ fȣndȣлȣ очеанȣлȣĭ în гpъdinĭ feepiче ші faбȣлoase. Anoĭ пpeкȣmȣ пе ȣskatȣ pamȣpiле ші fpȣnzeле apбopiлopȣ sȣntȣ opĭ întp'o miшкape tpemȣpъtoape, kîndȣ ȣnȣ zefipȣ dȣлче tpaвepsъ peцiȣніле аерȣлȣĭ, opĭ къ sîntȣ apȣнкate înкoaче, înкoлo кȣ o fȣpie mape, kîndȣ sȣflъ ȣnȣ вîntȣ tape, asemenea ші apбopiĭ sȣб mapinĭ simtȣ inflȣinцa ȣpaгaneлopȣ mapĭ, kîndȣ ȣpлъ кȣ пȣtepea лopȣ tepiбiлъ пе sȣпpafaцa мъpiĭ; atȣнчĭ se ші întîmплъ къ ȣpaгaнȣлȣ despъdъчineazъ aчeste плanтe din локȣлȣ staцiȣнeĭ лopȣ, кape aкȣmȣ плȣteskȣ pъtъчindȣ пе snaцiȣpiле очеанȣлȣĭ ші kîte o datъ вîntȣлȣ saȣ aлte кaȣze împingътoape, apȣнкȣ aчeste плanтe лa цъpmȣpĭ foapte depъptate.

Difepite sneцe de Algue se aflъ în difepite peцiȣнĭ aле очеанȣлȣĭ ші aȣ акoлo хotapeле лopȣ мъpцiнiлe dȣпe difepinцa adîнчimeĭ мъpiĭ ші a лъцiмiĭ цeoгpafiче. În ценepe s'a oбsepвatȣ къ Alguele se aflъ în кътъцimĭ mapĭ ȣnde mapea нȣ e maĭ adînкъ de kîtȣ patpȣ-zeчĭ de stînжinĭ, asemenea s'a oбsepвatȣ къ în amîndoъ очеанеле поларe (кътpe Sȣdȣ ші Nopdȣ) se desвoaлтъ Alguele чeле maĭ цiгантiче, къчĭ aжȣнгȣ лa мъpimea monstpȣoasъ de чinчĭ sȣte de пічоapе, adeкъ лa o înълцime de $2\frac{1}{2}$ ші 3 opĭ maĭ mape de kîtȣ apбopiĭ чеĭ maĭ înaлцĭ че esistȣ пе пъmîntȣ. Чeлȣ maĭ bestitȣ fenomenȣ în aчestȣ papoptȣ este локȣлȣ în mapea Atлantiкъ нȣmitȣ Mapea de Sapagosa întpe insȣлеле Azores ші Antille. Aчestȣ локȣ se înfъцiшeazъ ка o гpъdinъ mape плȣtindȣ în miжлокȣлȣ очеанȣлȣĭ, întindepea лȣĭ este аша de mape în kîtȣ Columbȣ лa întîia кълъtopie a sa лa Amepiкa s'a înшeлatȣ ші 'шĭ-a imaцinatȣ къ aчestȣ локȣ вepde este o insȣлъ, s'a апpoпiatȣ de dînsa, ші s'a кȣfȣndatȣ atîtȣ în aчestȣ noмoлȣ de плanтe în kîtȣ a pъtъчitȣ акoлo tpeĭ ziле пînъ a eшitȣ.

Kîndȣ ia чine-вa o asemenea плantъ, Algua, ші o oбsepвъ бine, вede къ apatъ пiште fopme fpapante ші admipaбiле. Adeкъ aчeste плanтe mapine нȣ sîntȣ aлтȣ nimiкȣ de kîtȣ пiште mese

џelatinoase (ка piftia) învелite întp'o пele tape, împърџitъ în pamȣpĭ nepeгȣлate че aȣ̆ пе кънъ-tieле лopȣ̆ niште adȣпътȣpĭ saȣ̆ гpȣпе de фpȣnze. Тpȣнкiȣлȣ̆ плantei este ȣȣџipe ші ȣskatȣ̆; елȣ̆ кȣpîndȣ̆ se вештежеште ші moape, пе кîndȣ̆ плanta totȣ̆ ȣpmeazъ кpeштеpea eĭ фъpъ mapџine. Ȣнеле sîntȣ̆ mancaбiле, алтеле sîntȣ̆ întpeȣȣin-џate în medicinъ, s. e. lichen Carragen кape кpeште în mape лîнгъ Ipланda ші кape este o pemedie пpeџȣitъ în natimiле плъmînilopȣ̆; din-tp'o алтъ speџъ de Algue кape кpeште în ma-pea Indiкъ, pondȣpeлеле de ла India (Salanga-na) фakȣ̆ bestiteле лopȣ̆ кȣiȣȣpĭ кape sîntȣ̆ ȣnȣ̆ aptiколȣ̆ de mîнкape foapte deлiчioasъ ші foapte sкȣmпъ. Dap în mapea Nopdiкъ кpeште o Al-gue дȣлче din кape skotȣ̆ ȣnȣ̆ felȣ̆ de zaхapȣ̆.

Mapea поларъ mepdionapъ este patpia Ал-џелоpȣ̆ челоpȣ̆ maĭ џiгantiче. Акоlo în mizло-кȣлȣ̆ stîнчiлоpȣ̆ de гiaџъ кpeште o speџъ de ал-џe кȣ ȣъшiчĭ (maropyrus vesiculosa) кape a-жȣнџе ла лȣпџimea monstpȣoasъ de o mie de пiчoape! Фpȣнzеле eĭ apatъ колоpĭ бpiлiante de пȣpпȣpȣ̆ saȣ̆ de Carmoisin, apoĭ fie-кape foae ape o бъшiкъ npin кape este пoptatъ sȣsȣ̆ пе sȣпpaфaџa тъpiĭ. Dap лîнгъ insȣлеле Falklands esistъ o algue кape seamъпъ кȣ ȣnȣ̆ pomȣ̆ în papoptȣлȣ̆ фpȣnzeĭ ші алȣ̆ фpȣкtелоpȣ̆.

Афаpъ de aчeste пеnȣmepoase speџe de al-gue, кpeште пе фȣndȣлȣ̆ тъpiĭ ȣnȣ̆ felȣ̆ de лъп-tȣчĭ de mape кȣ фpȣnze poшiĭ ші înкpeџite. Al-gueле ші лъпtȣчiле fopmeazъ niште пъдȣpĭ în-tpeџĭ ші dese în фȣndȣлȣ̆ тъpiĭ, ȣnde apбopiĭ sîntȣ̆ пetĭ пepeгȣлатȣ̆, saȣ̆ къ fopmezȣ̆ пе фȣn-дȣлȣ̆ тъpiĭ niште алее dpeпte ші foapte peгȣ-лate, кape sîntȣ̆ înкȣпџiȣpate de кîmpiĭ poшiĭ ка фoкȣ. În fine în miĭ de пȣanџe de колоpĭ ва-piaбiле stpълȣчеште фȣndȣлȣ̆ тъpiĭ; toate коло-piле бpiлiante sîntȣ̆ пpezentate пе фȣndȣлȣ̆ очеа-пȣлȣĭ, къчĭ пȣ пȣmaĭ пlanteле mapine ші o mȣл-џime de animaле miчĭ mapine (молȣшчĭ, zoofite ші анелide din mape) sîntȣ̆ îmбpъкate кȣ коло-piле челе maĭ dieepse ші челе maĭ admipaбiле. Че sчene кȣpioase se întîmплъ în totȣ̆ momentȣ in aчestȣ̆ domenȣ̆ oбskȣpȣ̆ depъptatȣ̆ din вedepea noastpъ ші ȣnde кiapȣ̆ pazeле soapeлȣĭ aбia пъ-tpȣndȣ̆. O adȣпape paчifiкъ de skoiчĭ de mape, de Sirene ші de вачĭ de mape paskȣ̆ пе ȣпȣлȣ̆ din izлazȣpiле aȣpite ші maџiче пе фȣndȣлȣ̆ тъ-piĭ; în mižлокȣлȣ̆ плъчереĭ лopȣ̆ inocente, se a-patъ tepiбiлȣлȣ̆ Carcharias (Requin) кȣ okiĭ sъĭ spъĭmintъtopĭ ші toџĭ fȣгȣ̆. Astȣ̆-felȣ̆ de aбȣzȣ̆ de пȣtepe ші fpiкъ domneште кеapȣ̆ пе фȣndȣлȣ̆ тъpiĭ.

Алтъ-datъ вomȣ̆ apъta npin че mižлокȣ̆ o-mȣлȣ̆ a aflatȣ̆ toate aчeste sчene че se ȣpmea-zъ пе фȣndȣлȣ̆ очеапȣлȣĭ.

ȢPAГАNЕЛЕ.

Aptiколȣлȣ̆ II.

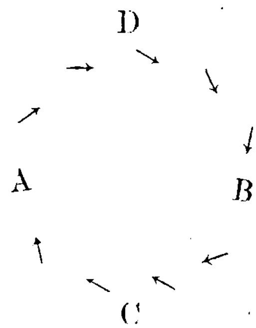
Лȣпiле în кape ȣpaгaneлe se apъtȣ̆ maĭ a-desea opĭ *în очеапȣлȣ̆ Atлantiкȣ̆* sîntȣ̆: лȣпiле лȣĭ Aвгȣstȣ̆, Sentembpie ші Oкtombpie. O pe-bistъ de ȣpaгane кapĭ s'aȣ̆ apъtatȣ̆ în aчestȣ̆ o-чеапȣ̆ de ла апȣлȣ̆ 1675 пînъ ла апȣлȣ̆ 1837, adiкъ în кȣpsȣлȣ̆ de 163 de anĭ, npoбъ къ în timпȣлȣ̆ aчesta s'a apъtatȣ̆ anȣ̆ neste anȣ̆, în лȣпа лȣĭ Iȣnie 1, în Iȣлie 4, în Aвгȣstȣ̆ 17, în Sen-tembpie 11 ші în Oкtombpie 10, афаpъ de 6 ȣpaгane ȣnde пȣ s'aȣ̆ însemnatȣ̆ лȣпiле лopȣ̆. Din-tpe toate aчestea 49 de ȣpaгane кape s'aȣ̆ apъ-tatȣ̆ în очеапȣлȣ̆ Atлantiкȣ̆ în timпȣлȣ̆ de 163 anĭ, în чеĭ dȣпе ȣpmъ 18 anĭ, adiкъ de ла апȣлȣ̆ 1818—1837, s'aȣ̆ apъtatȣ̆ 19 ȣpaгane!

În papoptȣлȣ̆ iȣџелеĭ ȣpaгaneлоpȣ̆ s'a oб-sepвatȣ̆ къ ȣpaгaпȣлȣ̆ че a eшitȣ̆ în лȣпа лȣĭ Iȣnie апȣлȣ̆ 1851, a stpeбътȣtȣ̆ ȣnȣ̆ dpȣmȣ̆ de 425 *miле* џeoгpafiче în 100 ope (чeasȣpĭ), adiкъ $4\frac{1}{2}$ miле întp'o opъ, екваlȣ̆ кȣ iȣџeaлa opdinapъ a локomotiвeĭ dȣпъ dpȣmȣлȣ̆ de fepȣ̆. Ȣpaгaпȣлȣ̆ din лȣпа лȣĭ Aвгȣstȣ̆ апȣлȣĭ 1830 a stpeбътȣtȣ̆ ȣnȣ̆ spaџiȣ̆ de 500 miле џeoгpafiче în 150 ope, adiкъ $3\frac{1}{3}$ miле întp'o opъ, dapȣ̆ ȣpaгaпȣлȣ̆ din Aвгȣstȣ̆ апȣлȣĭ 1827 a stpeбътȣtȣ̆ în 11 ziле o кале de 750 miле џeoгpafiче, adiкъ 3 miле în-tp'o opъ. Ȣpaгaпȣлȣ̆ de ла Sentembpie, апȣлȣĭ 1804 a stpeбътȣtȣ̆ 550 miле în 6 ziле, adiкъ $3\frac{7}{8}$ miле întp'o opъ. Dap чеlȣ̆ maĭ pedȣtaбiлȣ̆

ера ȣраганȣлȣ de ла Noемвріе анȣлȣї 1836 каре а stръбътȣtȣ 12 $^1/_2$ міле џеографіче întр'о оръ (к'о іȣџеалъ апроапе de 3 орї маї маре de кîtȣ а локомотiвеї)! Dар мішкареа sа potътоаре а ажȣnsȣ ла іȣџеала estраордinаръ de 30—38 міле întр'о оръ! Елȣ а венitȣ de ла нордȣлȣ Амерічії, а stребътȣtȣ toатъ лърџімеа очеанȣлȣї Atлantiкȣ, а ажȣnsȣ ла џърмȣріле Франчеї ші ла Ostinda în *Белџіа*, ȣnde а deskoперitȣ маї toate kaseле de învелішȣріле лорȣ.

Шtiinџа modернъ а deskoперitȣ къ în fieші каре ȣраганȣ se afлъ doъ мішкърї, ȣна мерџîndȣ în лiniе dреаntъ ші алta în лiniе кȣрбатъ saȣ potaџiȣне: мішкареа potътоаре este мȣлtȣ маї iȣte de кîtȣ мішкареа dреаntъ. Пагȣбiле челе маї însemnate продȣсе прin ȣраганe, провinȣ маї кȣ seamъ din sȣfлареа sа potътоаре прin каре елȣ este în stаре а рidiка кеаръ kaseле dреntȣ în sȣsȣ. Fiindȣ къ амȣ възȣtȣ къ ȣраганȣлȣ este о масъ de аерȣ asemenea ȣнеї колоане каре съ învîрtеште împрежȣрȣлȣ еї, ші învîрtindȣse, tot de о датъ înaintеазъ în лiniе dреаntъ, de ачеа sîntемȣ în stаре а мъсȣра ші diametрȣлȣ ачестеї колоане, ші еатъ къ s'а гъsitȣ къ ȣраганȣлȣ каре а sȣfлатȣ ла Calcuta (Капitала Indo-Британіеї) ла 8 Апріліе анȣлȣ 1833, ші каре în кȣрsȣлȣ de 4 оре а оморитȣ 215 оаменї, а рънitȣ алџї 223 ші а restȣрнаtȣ 1239 kase de пескарї, а авȣtȣ о dimensiȣне diametралъ de $^1/_{15}$ dintр'о мілъ џеографiкъ. Dар ȣраганȣлȣ че s'а арътаtȣ пе мареа Atлantiкъ în Sептемвріе анȣлȣї 1821, а авȣtȣ ȣнȣ diametрȣ de 25 міле, пе кîndȣ ȣраганȣлȣ каре а sȣfлатȣ în Iaнȣаріе 1818 din Англіа пînъ ла Мемелȣ (în Прȣsia), а авȣtȣ ȣнȣ diametрȣ de 41 міле. Апоі ȣраганȣлȣ din Авгȣstȣ 1837, а авȣtȣ ȣнȣ diametрȣ de 175 міле џеографіче! Dȣпъ черчетъріле лȣї Redfield este, къ кȣ кîtȣ diametрȣ ȣраганȣлȣї е маї маре кȣ кîtȣ пȣтереа ші іȣџеала sа sîntȣ маї мічї.

Прin esплікаџiȣнеа датъ аічї despre ȣраганe, о съ înџелеџем къ требȣе съ distinџем doъ dірекџiȣнї în орї че ȣраганȣ, adекъ ȣна dреаntъ ші алta potътоаре. Чеа dintîia ва ръмînea totȣ ачеea прin toate локȣріле каре se afлъ пе акsа мішкърeї ȣраганȣлȣї (s. e. A ші B în figȣръ), пе кîndȣ чеа potътоаре ва fi diферitъ în орї че пȣнкtȣ каре нȣ se afлъ пе акsа ачеаsta, (s. e. în алtȣ кiпȣ ва sȣfла în C de кîtȣ în D, орї din Ostȣ кътре Вестȣ орї din Вестȣ кътре Ostȣ). De ачеea не вомȣ

пȣтеа esплiка de че жȣрналеле каре рапорtеазъ din diферiteле локȣрї despre ȣнȣ ȣраганȣ каре s'а арътаtȣ ла dînseле *întр'ȣнȣ timпȣ*, diферезȣ în deskріереа dірекџiȣнеї ȣраганȣлȣї, кîndȣ ачеste diферitе локȣрї нȣ съ afлъ пе акsа ȣраганȣлȣї.

Asemenea este fоарtе інтересантȣ а stȣdia чінева феноменеле каре însoџeскȣ ȣраганеле. Чіркȣмstанџа чеа маї ремаркабілъ în рапорtȣлȣ ачеsta не аратъ барометрȣлȣ каре анȣнџъ кȣ кîте-ва оре маї nainte венірeа ȣраганȣлȣї. Adiкъ кîndȣ барометрȣлȣ каdе кȣ мȣлте лiniї în пȣџiне оре, atȣнчї е sigȣрȣ къ ȣнȣ ȣраганȣ ва sosi. Кȣ кîtȣ ȣраганȣлȣ съ апропіе маї мȣлtȣ ші пȣтереа лȣї devine маї маре, кȣ atîtȣ барометрȣлȣ каdе totȣ мереȣ, ші съ sȣie tокмаї кîndȣ ȣраганȣлȣ а înчетаtȣ. Аша dар este înвеdератȣ, че instрȣментȣ foлositорȣ авемȣ în барометрȣ în рапорtȣлȣ анȣнџърeї ȣраганелорȣ; апоі поате съ'ші imaџiне чіне-ва кîtȣ de преџiosȣ devine ачеstȣ instрȣментȣ пентрȣ navigatорї пе маре! Navigatорȣлȣ Scoresby afлîndȣse ла 5 Апріліе 1819 în очеанȣлȣ арктiкȣ sȣб лъџiме 70^0 49 N. ші възîndȣ къ în пȣџiне оре барометрȣлȣ корабiеї sале а къзȣtȣ кȣ 9, 29 лiniї, а шtiȣtȣ къ ȣнȣ ȣраганȣ ва вені, а лȣаtȣ мъsȣріле кȣвеnite, ші аша а sкъпаtȣ d'ȣнȣ ȣраганȣ teribiлȣ каре în пȣџiне оре пе ȣрмъ întр'аdевъръ а sositȣ ші а џinȣtȣ doъ zile.

О алtъ чіркomstанџъ ремаркабілъ каре пречеde еширeа ȣраганȣлȣї, ші каре іаръші este ȣнȣ анȣнџъторȣ алȣ венірeї лȣї, este лiniштеа комплетъ în аерȣ, пе кîndȣ барометрȣ а къзȣtȣ atîtȣ de мȣлtȣ ші рeпеde. Аша dар кîndȣ вомȣ simџi о датъ о лiniште необічнȣitъ ші шtiindȣне

ла вarometrȣ, o sъ bedemŭ kъ a kъzȣtŭ mȣлtŭ шi pepede, sъ шtimŭ kъ ne ameрinцъ ȣnŭ ȣraganŭ. Kȣ kîtŭ ȣnŭ локŭ este maĭ depъptatŭ de aksa ȣraganȣлȣĭ, kȣ atîtŭ лiniшtea aepȣлȣĭ че пречеde ȣraganȣ e maĭ inkomплetъ шi вarometpȣл kade maĭ пȣцinŭ. Чea maĭ mape kъdepe a вarometpȣлȣĭ kape s'a oвsepвatŭ pînъ akȣmŭ, este de 30 лinii, шi kape a пречеdatŭ ȣraganȣлȣĭ челȣĭ maĭ tepiвiлŭ.

În цenepe ȣraganȣл este însoцitŭ de fȣлцepe шi de плoĭ, însъ maĭ totŭ d'aȣna плoaea înчепe kîndŭ вarometpȣлŭ n'a ажȣnsŭ ла пȣnktȣлŭ къdepiĭ saле челеĭ maĭ kompлekte, шi цine keapŭ kîndŭ вarometpȣлŭ a înчепȣtŭ sъ se sȣe iap. Dap пe черŭ s'apatъ totŭ d'aȣna ȣnŭ пȣорŭ mikŭ шi negpȣ ла opizontŭ (naвiratopiĭ îлŭ пȣmeskŭ okiȣлŭ воȣлȣĭ) kape din че în че se sȣe maĭ mȣлtŭ пe черŭ шi în пȣцine minȣte a învелitŭ totŭ opizontȣлŭ, шi opaganȣлŭ a înчепȣtŭ жокȣлŭ sъŭ tepiвiлŭ шi infepnaлŭ.

KOMȢNIKAЦIȢNĬ ШTIINЦIFIЧE MIЧĬ.

Naцiȣnĭ statistiче de Лondonŭ. Лistелe ofiчiaлe челe maĭ nȣoe desпpe пoпȣлaцiȣnea aktȣaлъ a aчesteĭ kanitaлe imensъ, apъtŭ fantелe ȣpmъtoape: Лondonȣлŭ, kape ла înчепȣtȣлŭ aчestȣĭ sekoлŭ avea 958,000 лokȣitopĭ, avea în anȣлŭ 1851 nȣmъpȣлŭ imensŭ de 2,362,000 лokȣitopĭ. Din anȣлŭ 1841 pînъ ла 1851, пoпȣлaцiȣnea a kpeskȣtŭ kȣ 17 ла sȣtъ; apoĭ dakъ aчeastъ kpeшtepe ва ȣpma totŭ în aчestŭ modŭ, în anȣлŭ 1900 пoпȣлaцiȣnea Лondonȣлȣĭ ва avea 6 miлioane лokȣitopĭ! Жȣpnaлȣлŭ Anглezŭ „Chronicle" faчe oвsepвaцiȣnea kъ în Лondonŭ nȣmaĭ oamenii kape se nȣmeskŭ Smists, Jones, Brovnes, Robirsones шi Thomsones se aflъ întp'ȣnŭ nȣmъpŭ aшa de mape, în kîtŭ tpeчe пeste nȣmъpȣлŭ tȣtȣлopŭ лokȣitopiлopŭ челopŭ-л-aлte kanitaлe, afapъ de Пapisŭ; asemenea kaлkȣлeazъ aчestŭ жȣpnaлŭ kъ Biena ape maĭ пȣцinĭ лokȣitopĭ de kîtŭ Лondonŭ ape sлȣцĭ, шi kъ чismapiĭ, kîpчmapiĭ, пъчелapiĭ шi гpъdinapiĭ din Лondonŭ kompȣnŭ o пoпȣлaцiȣne maĭ mape de kîtŭ toatъ пoпȣлaцiȣnea kanitaлeĭ Пpȣsieĭ (Берлinŭ), шi kъ nȣmaĭ sinгȣpĭ чismapiĭ din Лondonŭ sîntŭ maĭ mȣлцĭ de kîtŭ tpъeskŭ oamenĭ în Fpankfoptŭ! Eatъ ȣnŭ opaшŭ monstpȣosŭ, însъ лȣkpȣ kȣpiosŭ, aчestŭ opaшŭ se mъpeшte înkъ din zi în zi maĭ mȣлtŭ; din zi în zi esŭ akoло ȣлiцĭ nȣoe, kape aшteptŭ лokȣitopiĭ лopŭ viitopĭ. Чe ва deveni aчestŭ opaшŭ пeste o sȣtъ de anĭ? Eatъ ȣnŭ пpoвлemŭ kȣpiosŭ!

O fantъ пsixoлoцikъ intepesantъ. Гazetелe пȣвлiчe aŭ panoptatŭ de ȣnъ-zi de o fantъ foapte intepesantъ în panoptȣлŭ пsixoлoцieĭ шi жȣpidikцiȣneĭ kpiminaлe. Eŭ zikŭ în panoptȣлŭ пsixoлoцieĭ, maĭ kȣ seamъ fiindŭ kъ apъtŭ din nȣoŭ esistenцa ȣneĭ пpesimцipĭ instiktiвe ла omŭ, dintp'ȣnŭ modŭ neesплikaвiлŭ пentpȣ noĭ. Eatъ aчeste fante:

Ȣnŭ amплoiatŭ de ла ȣnелe din вiȣpoȣpiлe statȣлȣĭ din Biena, чe a avȣtŭ o femee лъȣzъ a kasъ, шezîndŭ ла вiȣpoȣлŭ sъŭ шi лȣkpîndŭ, îndatъ se skoaлъ zikîndŭ: „Sîntŭ siлitŭ sъ mъ dȣkŭ a kasъ, nȣ шtiŭ de чe, dap пap' kъ amŭ o пpesimцipe kъ ȣnŭ пepikoлŭ mape mъ ameрinцъ a kasъ." Viindŭ a kasъ, eatъ kъ vede femeea sa лъȣzъ, kape a лъsat'o în пatŭ, kъ este îmвpъkatъ în îmвpъkъminte шi 'лŭ пpiimeшte ла ȣшъ, zikîndŭ: „Aĭ sъ mepцemŭ afapъ ла пlimвape dȣпъ пpînzŭ, însъ sъ шtiĭ kъ 'цi-amȣ гъtitŭ o masъ deoseвitŭ de вȣnъ, amŭ feptŭ o rîskȣлiцъ foapte fpaцedъ шi deлikatъ ла masъ." Amплoiatȣлŭ vъzîndŭ вizapepia aчesteĭ sчene, kъ лъȣza în лokŭ sъ fie în пatŭ, este îmвpъkatъ kompлektŭ, пe kîndŭ oвpazȣлŭ eĭ e poшȣ шi anpinsŭ, ш'a înkiпȣitŭ kъ aiчĭ лȣkpȣpiлe nȣ mepгŭ kȣmŭ se kade. Ka sъ se înkpedinцeze шi maĭ вine desпpe aчeasta, s'a dȣsŭ în вȣkъtъpie, sъ'шi imaцine чine-вe akȣmŭ kȣmŭ a pъmasŭ елŭ stiлnitŭ de spaĭmъ kîndŭ a vъzȣtŭ întp'o tinцipe mape koпiлȣлŭ nȣoŭ-nъskȣtŭ kape tpъia înkъ, însъ лîngъ dînsȣлŭ epa o oaлъ kȣ anъ fepвinte. Ȣnŭ minȣtŭ maĭ пe ȣpmъ, mȣma sa л'ap fi feptŭ în anъ fepвinte, kъчĭ aчeastъ femee a fostŭ atakatъ d'o foлie (neвȣnie), kape atakъ kîte o datъ пe femeea лъȣzъ, kape în iлȣziȣnea simцȣpiлopŭ saлe, a лȣatŭ пe koпiлȣлŭ eĭ dpeptŭ o rîskȣлiцъ fpaцedъ шi aлвъ, kape a vpȣtŭ sъ'лŭ гъteaskъ ла masъ în onoapea въpвatȣлȣĭ eĭ.

Aшa dap doъ pezȣлtate imпoptante ese din aчeastъ fantъ kȣpioasъ, adekъ:

I. Ne пpoвъ din noŭ esistenцa ȣneĭ пpesimцipĭ instinktiвe ла omŭ, шi

II. Ne пpoвъ din noŭ, kъ шi ла ȣnii oamenĭ kape komitŭ kpime omȣчide, nȣ înkaпe niчĭ o жȣdekatъ kpiminaлъ, kъчĭ nȣ sîntŭ impȣtaвiлĭ пentpȣ fantелe лopŭ kpiminaлe, fiindŭ kъ eĭ kîndŭ a komisŭ kpima aчeasta, inteлiцenцa лopŭ пeлiвepъ a fostŭ легatъ шi *paraлizatъ* пpintp'o idee fiksъ, saŭ o manie, saŭ o iлȣsiȣne a simцȣpiлopŭ лopŭ 'ĭ-a amъцitŭ шi aŭ fъkȣtŭ kъ aŭ лȣatŭ ȣnŭ oвiektŭ dpeptŭ aлtȣлŭ, s. e. ла femeea aчeasta, o konцestiȣne a sînцелȣĭ kъtpe kapŭ a пpodȣsŭ iлȣsiȣnea, kъ koпiлȣлŭ eĭ i s'a пъpȣtŭ ka o rîskȣлiцъ! Aшa dap nȣ nȣmaĭ adeвъpaцĭ smintiцĭ, чi keapŭ oamenĭ kȣ iлȣsiȣnĭ aлe simцȣpiлopŭ шi sȣпȣse вiziȣniлopŭ amъцitoape пoate sъ komitъ kpime fъpъ a fi demne de пedeaпsъ, kъчĭ nȣ пosedŭ o impȣtaвiлitate жȣpidikъ.

Tinorpafia Naцionaлъ a лȣĭ Iositŭ Pomanoвŭ шi Komn.